

La planificació urbana i del transport es relaciona amb gairebé 2.000 morts prematures anuals a Barcelona i Madrid

La mortalitat és més alta en els barris més desfavorits de Barcelona, però no segueix un patró homogeni a Madrid

Barcelona, 30 de març de 2021.- L'incompliment de les recomanacions internacionals en **contaminació atmosfèrica, soroll, calor i accés a espais verds** s'associa amb més de **1.000 morts anuals a la ciutat de Barcelona** i amb **més de 900 a Madrid**, el 7% i el 3% del total de mortalitat, respectivament. Així ho conclou un nou estudi de l'Institut de Salut Global de Barcelona ([ISGlobal](#)), centre impulsat per la Fundació "la Caixa", el primer que estima la mortalitat prematura i la **distribució per nivells socioeconòmics** de múltiples exposicions ambientals relacionades amb la planificació urbana i del transport en ambdues ciutats.

Actualment, més de la meitat de la població mundial viu en ciutats. A Espanya, aquesta tendència és encara més pronunciada i el **80% viu en entorns urbans**. Madrid i Barcelona són dues de les urbs més poblades d'Europa i de les que presenten **més desigualtats socioeconòmiques** entre els seus habitants. En ciutats europees com Viena, Bradford i Barcelona, investigacions recents mostren que una considerable mortalitat prematura –entre el 8% i el 20%– s'associa amb una mala planificació urbana i del transport.

El nou estudi, publicat a la revista *Environmental Research*, es va proposar **estimar l'impacte de l'incompliment de les recomanacions** internacionals en contaminació atmosfèrica –partícules fines (PM_{2.5}) i diòxid de nitrogen (NO₂)–, calor, soroll de trànsit i falta de espais verds a les i els residents de més de 20 anys de Barcelona i Madrid, ciutats amb **planificacions urbanes diferents**. Mentre que Madrid s'estructura al voltant d'un nucli central on es concentra la major part de l'activitat econòmica; Barcelona, en canvi, es considera una ciutat compacta i amb el pes econòmic dividit en diversos barris.

La recerca es va realitzar amb un enfocament d'**iniquitats ambientals**. Les i els investigadors es van proposar "identificar els grups de població que estan més exposats i són més vulnerables als efectes de la mala planificació urbana i del transport", explica **Tamara Jungman**, investigadora d'ISGlobal i primera autora de l'estudi.

Pel que fa a la metodologia, es va aplicar l'eina '**Avaluació d'impacte en la salut de la planificació urbana i de transport**' (UTOPHIA, per les sigles en anglès), que ha estat desenvolupada per un equip d'ISGlobal. "Comparem els nivells actuals d'exposició amb les recomanacions internacionals i estimem la fracció de morts prematures evitables que es podrien impedir si aconseguíssim assolir aquestes recomanacions", assenyala Jungman.

Morts atribuïbles

Les conclusions van mostrar que l'incompliment de les recomanacions de l'OMS pel que fa a contaminació atmosfèrica, soroll, i accés a espais verds, junt amb l'excés de calor, **es relacionen amb 1.037 morts prematures a l'any a Barcelona**¹. La **contaminació atmosfèrica per partícules fines** és l'exposició que s'associa amb més mortalitat

---

¹ Actualment, hi ha una manca d'evidència científica sobre els efectes de la mortalitat de NO₂ i PM_{2.5} de forma separada. Per evitar una possible doble comptabilització dels efectes dels contaminants de l'aire, aquest nombre global només va incloure l'impacte de PM_{2.5}, que té més evidència d'associació amb la mortalitat que el NO₂.

prematura, que suposa 524 morts a l'any (el 48% del total de morts), seguida de la manca d'**espais verds** (227 morts), l'exposició a **soroll de trànsit** (124 morts), la **calor** (112 morts) i, finalment, **l'exposició a NO₂** (12 morts).

Pel que fa a **Madrid**, el total de morts atribuïbles a l'incompliment de les recomanacions internacionals és de **902**. La **manca d'espais verds** és l'exposició que es vincula amb més mortalitat prematura (337 morts a l'any), seguida de **l'excés de calor** (244 morts), l'exposició a la contaminació atmosfèrica per **NO₂** (207 morts) i per **PM_{2,5}** (173 morts), i el **soroll** (148 morts).

Un estudi anterior d'ISGlobal va atribuir el 20% de la mortalitat prematura a Barcelona a la mala planificació urbana i del transport. "Els valors més baixos obtinguts en aquesta avaluació d'impacte en la salut per a Barcelona i Madrid –7,1% i 3,4%, respectivament– es poden deure al fet de **no haver inclòs l'activitat física** en aquest estudi, les **reduccions dels nivells d'exposició nocius** en els últims anys, així com la metodologia diferent emprada per estimar la mortalitat atribuïble al soroll", argumenta Iungman.

Diferències entre Barcelona i Madrid

Amb una millor planificació urbana i del transport, **Barcelona evitaria gairebé el doble de morts que Madrid**: 72 enfront de 33 morts per 100.000 habitants. "Aquesta diferència pot explicar-se en part perquè l'evidència científica associa una major mortalitat a l'exposició a PM_{2,5}, que és més elevada a Barcelona; una altra explicació seria la major densitat de trànsit i població de Barcelona, atès que la seva superfície representa una sisena part de la de Madrid", detalla **Natalie Mueller**, investigadora d'ISGlobal i coordinadora de l'estudi.

La Ciutat Comtal **va superar les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) de PM_{2,5}** –el màxim és de 10 ug/m³– amb una mitjana anual de 15 mg/m³, mentre que els nivells de NO₂ sí que es van ajustar als valors recomanats –40 ug/m³–, amb una mitjana anual de 37 mg/m³. A Madrid, es van excedir els nivells anuals establerts per l'OMS **tant de partícules fines** –mitja anual d'11 mg/m³ **com de NO₂** –mitja de 42 mg/m³–.

La **principal diferència entre les dues ciutats es dona en els contaminants de l'aire**. Les conclusions mostren majors nivells de partícules fines a Barcelona i de NO₂ a Madrid, i una distribució espacial diferent –alts nivells de PM_{2,5} a tot Barcelona i nivells més alts de diòxid de nitrogen al centre de la capital espanyola–. "Mentre que la principal font d'emissió del NO₂ és el trànsit motoritzat local, les partícules fines tenen més capacitat de dispersió i estan associades amb altres fonts de combustió, a més del trànsit. **Les grans àrees industrials properes i el port** podrien influir en els nivells alts de partícules fines a Barcelona", destaca Mueller.

Pel que fa als **espais verds**, **la gran majoria de la població de Madrid i Barcelona** – un 84% i un 95%, respectivament– **no té accés a aquests entorns naturals**, d'acord amb la recomanació de l'OMS de viure a una distància de 300 metres d'un espai verd de més de mitja hectàrea. Aquesta **manca d'accés generalitzat** mostra que "per tal que els espais verds tinguin beneficis per a la salut –a més de mitigar altres exposicions com el soroll i l'excés de calor– cal considerar no només la disponibilitat a la ciutat, sinó la seva **distribució** perquè les i els residents puguin accedir-hi caminant", assenyala.

Pel que fa al soroll, el 97% de població de Madrid i el 96% de la de Barcelona estaven exposats a nivells de **soroll del trànsit motoritzat** superiors a les recomanacions de l'OMS. "Les dues ciutats presenten una càrrega considerable de mortalitat atribuïble al soroll

del trànsit, fet que emfatitza la necessitat d'abordar el problema i reduir-lo per millorar la salut de la població", argumenta la investigadora.

Encara que no existeixen recomanacions específiques per la **calor excessiva**, a Barcelona, es va calcular la mínima mortalitat en 22,5°C i, a Madrid, a 21,5 °C, i es van estimar els impactes d'una reducció potencial d'un 1°. "Les dues ciutats van tenir una taxa de mortalitat atribuïble similar i trobem correlacions entre menys espais verds i majors nivells de calor i soroll", afegeix Iungman.

Iniquitats ambientals

Els resultats de l'estudi mostren que la mala planificació urbana i del transport a Barcelona es relaciona amb **més mortalitat a les zones amb nivells socioeconòmics més baixos**, mentre que, a Madrid, la càrrega de mortalitat atribuïble **varia segons l'exposició**. Tot i que la contaminació atmosfèrica, la manca d'espais verds i l'excés de calor són un problema generalitzat a Barcelona, les exposicions i les taxes de mortalitat atribuïbles van ser més elevades en les àrees més desfavorides. Així, les poblacions de les zones més desfavorides van tenir una **taxa de mortalitat 1,26 vegades més elevada**, en comparació amb els grups menys desfavorits.

A Madrid, els veïnats més desfavorits tendien a tenir **més exposició a PM_{2,5} i calor** que els barris menys desfavorits, mentre que el NO₂ i el soroll van presentar l'associació inversa. Probablement això sigui degut al fet que la població de nivell socioeconòmic més baix resideix en àrees més perifèriques i prop de les àrees industrials, on el cost de vida és més barat –i, per tant, està més exposada a PM_{2,5} i calor–, mentre que la població de nivell socioeconòmic mig i mitjà alt resideix al centre urbà de Madrid, amb més trànsit i exposició al NO₂ i al soroll del trànsit. Pel que fa als **espais verds**, encara que la falta d'accés afectava tant a persones de nivell socioeconòmic baix com a mitjà –ja que, respectivament, tendeixen a viure a la perifèria sud i sud-est, zones amb més indústria i comerç; i al centre de la ciutat amb presència limitada de zones verdes–. Tot i això, en termes de mortalitat atribuïble, les persones que vivien a les àrees més desfavorides van ser les que van tenir **més impactes adversos en la salut relacionats amb la manca d'espais naturals**, probablement a causa de la major vulnerabilitat i un pitjor estat de salut general.

Mark Nieuwenhuijsen, un dels autors de l'estudi i director de la [Iniciativa de Planificació Urbana, Medi Ambient i Salut](#) d'ISGlobal, apunta que "aquest anàlisi va en la línia de recerques anteriors que mostren que les persones que viuen en barris més desfavorits solen estar més exposades a exposicions ambientals nocives, en comparació amb les que viuen en àrees més riques; encara que aquesta iniquitat depèn de les característiques del disseny de cada ciutat".

Nieuwenhuijsen conclou que "aquest treball mostra el **gran impacte de les exposicions ambientals en la mortalitat prematura** i destaca la importància de dissenyar ciutats tenint en compte els impactes en la salut, valorant les especificitats de cada entorn urbà i prioritant les poblacions desfavorides". "Les avaluacions d'impacte en la salut són una eina poderosa per guiar els decisors polítics cap a una **ciutat saludable, sostenible i justa** per a tots els seus residents", destaca.

Referència

Tamara Iungman, Sasha Khomenko, Mark Nieuwenhuijsen, Evelise Pereira Barboza, Albert Ambrós, Cindy M. Padilla, Natalie Mueller. The impact of transport and urban planning practices on health: Assessment of the attributable mortality burden in Madrid and

Barcelona and its distribution by socioeconomic status. *Environmental Research*. March 2021. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2021.110988>

Sobre ISGlobal

L'Institut de Salut Global de Barcelona (ISGlobal) és el fruit d'una aliança innovadora entre la Fundació "la Caixa" i institucions acadèmiques i governamentals per contribuir a l'esforç de la comunitat internacional amb l'objectiu de fer front als reptes de la salut en un món globalitzat. ISGlobal consolida un node d'excel·lència basat en la recerca i l'assistència mèdica que té el seu origen en els àmbits hospitalari (Hospital Clínic i Parc de Salut MAR) i acadèmic (Universitat de Barcelona i Universitat Pompeu Fabra). El seu model de treball aposta per la translació del coneixement generat per la ciència a través de las àrees de Formació i Anàlisi i Desenvolupament Global. ISGlobal està acreditat com a "Centre d'Excel·lència Severo Ochoa" i és membre del sistema CERCA de la Generalitat de Catalunya.

Premsa ISGlobal

Pau Rubio

pau.rubio@isglobal.org

+34 696 91 28 41

Marta Solano

marta.solano@isglobal.org

+34 661 45 16 00

Àrea de Comunicació de la Fundació "la Caixa"

Irene Roch

iroch@fundaciolacaixa.org

93 404 60 27/ 669 457 094

Una iniciativa de:

